

Vaativien ja monialaisten erityispalvelujen jatkuvuuden turvaaminen hyvinvointialueilla

Riitta Hakoma 100622

Tavoitteena on:

- Sujuvat, tarpeenmukaiset ja oikea-aikaiset palvelut
- Painopisteen siirtyminen peruspalveluihin ja varhaiseen ongelmien ehkäisyyn
- Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen
- Integraatio, joka parantaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta, oikea-aikaisuutta ja jatkuvuutta
- Päästä pois pirstaleisesta palvelujärjestelmästä. Tämä on erityispalveluja tarvitsevien kuntalaisten kannalta merkittävää.
- Hillitä kustannusten kasvua
- Monialaisuus ja yhteentoimivuus on tärkeä elementti tulevaisuuden rakenteessa.
- Sote-uudistus => kestävä uusiutuminen

Erityishuoltopiirien siirtäminen hyvinvointialueille

- Laki sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta (616/2021)
- Erikoissairaanhoidon lain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettut erityishuoltopiirit siirretään varoiteen ja velkoiteen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1.1. 2023
- Voimaantulolain § 56 ja § 57 - Kärkulan, Etevan, Eskoon ja Vaalijalan asema
- Onko riskiä siitä, että erityishuollon asiantuntijuus katoaa?

Muutosta tapahtuu monella tasolla

Organisaatio ("laatikkoleikki", tilaratkaisut)

- organisaatorakenteen selkeys merkittävää
- Koonti (toiminnat, joilla paljon yhteistä pintaa) saman sateenvarjon alle, tuo synergiaetuja -> tällöin myös talous vähemmän kiistan aiheena!
- Tilaratkaisut -> edistävät yhteistyötä (jopa enemmän kuin hallintorakenteet)
-> mahdollistavat uudet toimintatavat

Henkilöstö (uudet positiot, osaaminen ja sen käyttöönotto, tunnetaso)- ajattelumalli

- It's not about me, it's about us

Asiakas/palvelu - ajattelumalli

- It's not about me or us, it's about them

Maakunnallisen, integroidun palvelujärjestelmän hyötyjä:

- Koko maakunnassa samanlainen sote-rakenne
- Samanlaiset periaatteet palveluiden myöntämiseen (ei eroja kuntakohtaisesti)
- Yhteinen strategia, arvot ja tavoitteet
- Yhteiset toimintamallit mm. systeeminen työote, verkostodialogi, lapset puheeksi yms.
- Laajempi vaihtoehtojen kirjo palveluissa
- Pois silloista yhteiseen työhön
- Mahdollisuus saavuttaa oikea-aikaiset, asiakkaalle sopivat palvelut ja päästään pois päällekkäisyyksistä

Erityispalveluja tarvitsevien näkökulmasta tärkeää...

- Erityispalveluja tarvitsevien kuntalaisten kannalta merkittävää on, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välinen integraatio on mahdollisimman tiivis. Hyvä yhteistyö ja toimiva tiedonkulku varmistaa sujuvan, oikea-aikaisen ja asiakkaan tarpeisiin vastaavan palveluketjun
- Hallinnon ja rakenteiden sijasta tärkeämpää on, että erityispalveluja tarvitsevien henkilöiden palvelujen saanti turvataan uusissa rakenteissa.
- Tällä hetkellä erityishuoltopiireissä olevien, integroitujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden sujuva jatkuminen ja varmistaminen uusissa rakenteissa.
- Vaativien erityispalvelujen sekä osaamisen varmistaminen
- Järjestöyhteistyön varmistaminen

Mitä vaatii:

- Muutosten eteenpäin vieminen -> yhteistä keskustelua/ suunnittelua/ taustatietoa olisi oltava pohjalla paljon <- tässä oltava tarkkana
- Tärkeää saada luotua yhteinen, selkeä strategia, löytää yhteiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet sekä arvot, joiden perusteella/pohjalta ongelmia voidaan ratkaista silloin, kun toimintamallia ei kaikkeen vielä ole (kaikkein ei osata heti varautuakaan)
- Arvojen ja strategian jalkautuminen (mitä tarkoittaa meidän yksikössä, mitä tarkoittaa omassa työssä)
- Yhteiset koulutukset -> ”Mitä otan kärryyn? Entä, jos putoan kärryiltä”!
- Sosiaalisen pääoman säilyttäminen, luottamus

Jatkuu:

- prosessien/toimintamallien tarkastelu (jos prosessin noudattaminen tuntuu työläältä, se on sitä myös asiakkaan mielestä)
- Tuottaako uutta/parempaa asiakasarvoa?
- Perspektiivin muutos on pakollinen!

Työntekijöiden ja viranhaltijoiden näkökulmasta muistettava, että

- Kokonaisuuksien muodostuminen vie aikaa, tapahtuu vähitellen
- Sitoutuminen vie aikaa
- Kulttuurin muutos on iso asia – helpompaa on rakentaa uusi sote-keskus
”Joskus eteenpäin pääsee harppauksinkin, kun välillä ottaa pari askelta taaksepäin eikä puske väkisin suoraan seinään”
- Vanhasta luopuminen on vaikeaa -> tunne, että aiempaa työtä ei arvosteta
- ”Pelko” omasta asemasta, omista asiakkaista, mitä tapahtuu?
- Viestintä, viestintä ja viestintä

Elementtejä onnistumiselle.....

Palveluneuvonta ja – ohjaus/asiakasohjaus

- Tämän organisointi ja moniammatillisuus yksi onnistumisen ydinasioista -> kun asiakkuuksia johdetaan tiedolla ja tehdään toiminnanohjaukseen perustuvaa yhteistyötä, palveluihintulokanavat vähenevät (tämä näkyy positiivisena ja helpompana kuntalaiselle ja ammattilaiselle se lisää hallittavuutta)

Palvelutarpeen arviointi

- Tehtävä monialaisesti ja moniammatillisesti yhdessä toimien – ei toisistaan irrallaan olevien arviointien ketjuna. Varmistettava on palvelutarpeen arviota tekevän ryhmän kokoonpano (moniammatillisuus/monialaisuus). Varmistettava on myös konsultaatiomahdollisuudet sujuvasti siten, että tarvittava erityisosaaminen on ko. ryhmän käytössä kulloisessakin tilanteessa. (Vaatii tietojärjestelmien kehittämistä)
- Asiakkaiden erilaisten tarpeiden tunnistaminen keskiössä.

Elementit jatkuu....

Palvelusuunnitelma

- Integroidussa sosiaali- ja terveydenhuollossa on yhteistyö ja tiedon kulku varmistettava sujuvaksi, jotta asiakkaan tarpeisiin oikea-aikaisesti vastaava palvelusuunnittelu voi toteutua. (Digi-sote, tietojärjestelmäratkaisut, lainsäädännön vaatimukset eri suunnitelmista/terveellä järjellä hoidettavissa)

Osaaminen, kehittäminen ja yhteistyö

- Osaamisen varmistaminen myös perustasolla -> erityispalvelut jalkautuvat, konsultaatiokanavat tehty sujuviksi
- Vammaisuuden kysymyksissä tulisi erityisosaaminen ja –palvelut saattaa jokapäiväisen elämän tilanteisiin, ei voi olla kaukana arkiympäristöstä

Elementit jatkuu....

Osaaminen, kehittämien ja yhteistyö...

- Merkityksellisemmäksi nousee erityispalveluja tarvitsevien (kuten vammaiset ja kehitysvammaiset henkilöt) palvelujen saannin turvaaminen kuin hallinnollisen organisaation uudelleen järjestäytyminen
- Hyödynnetään olemassa oleva osaaminen sote-uudistuksen tueksi, mm. nykyisten erityishuoltopiirien osaaminen ja järjestöjen osaaminen!
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen rintarinnan yhteistyössä niin hyvinvointialueittain kuin yhteistoiminta-alueittainkin siten, että pidetään ihminen keskiössä! Sitä tärkeämpää mitä monialaisemmista palveluista on kyse.
- Palvelujen käyttäjät kiinteästi mukana sanoittamassa tarpeita.

Elementit jatkuu.....

Osaaminen, kehittäminen, yhteistyö jatkuu...

- Joitakin toimintoja/palveluita on varmasti tarpeen koota ja keskittää, koska useiden maakuntien omat väestöpohjat ja erityispalveluja tarvitsevien määrät ovat niin pieniä, että vaativimmissa palveluissa maakuntarajat ylittävä yhteistyö on tarpeen
- Edellä mainittuun sisältyy mm. tutkimukseen, koulutukseen ja osaamisen ylläpitämiseen liittyviä asioita, harvinaiset vamma-ryhmät jne. (Tähän YTA-alueitasoisia aihioita olemassakin, Lape-muutosohjelman jatkona mm. OT-keskukset)

Lopuksi

- Yhteisen toiminnan ja kehittämisen näkökulmasta on hyvinvointialueilla huomioitava tiivis ja keskusteleva yhteistyö myös sivistystoimen kanssa (yhdyspinnat mm. ap-ip-hoito, kuntouttava varhaiskasvatus)
- Asiakkaat ja kuntalaiset pidettävä mukana keskustelussa
- Päätäjille tuotava selkeästi esille tarpeet ja tutkittua tietoa asiakasryhmien erityistarpeista – asioiden näkyväksi tekeminen
- Kun meillä on asenne kohdallaan, toimimme yhdessä ja pidämme ihmisen keskiössä niin onnistumisen mahdollisuudet ovat hyvät myös erityispalveluiden turvaamiseen!
- Hyvinvointialueiden asukkailla on oikeus laadukkaisiin, läheltä (omasta arkiympäristöstä) saataviin palveluihin. Tämä on sekä inhimillisesti että taloudellisesti kestävämpää.

Kiitos!

